

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 4, Article Number: 1C0461

EDUCATION SCIENCES

Received: May 2011

Accepted: October 2011

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Nurettin Özgen

Siirt University

nozgen@gmail.com

Siirt-Turkey

**COĞRAFYA ÖĞRETMEN ADAYLARININ COĞRAFYA ALGILARI: TÜRKİYE ÖRNEĞİ
ÖZET**

Bu araştırmanın amacı, coğrafya öğretmen adaylarının, "coğrafya algılarını" analiz etmek ve çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktır. Araştırmada çalışma grubunu, Türkiye'deki mevcut bütün coğrafya eğitimi programlarının bulunduğu sekiz (8) üniversitenin coğrafya öğretmenliği programına devam eden 418 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak 22 maddelik 5 dereceli Likert tipi bir "Coğrafya algı ölçeği" ile öğrencilerin kişisel bilgilerini elde etmeye yönelik 5 sorudan oluşan bir anket formu kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, coğrafya öğretmen adaylarının, coğrafya algıları; "(1)Bilimsel, (2)Küresel, (3)Politik ve (4)Ulusal Coğrafya" olmak üzere dört coğrafya matrisi/faktörü biçiminde elde edilmiştir. Ayrıca; Coğrafya öğretmen adaylarının "coğrafya algılarını" yansıtan bu matrislerin, cinsiyet, sınıf düzeyi, üniversite ve bölgesel dağılımlara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya Algısı, Coğrafya Öğretimi,
Coğrafya Matrisleri, Coğrafya Öğretmen Adayı,
Coğrafya Algı Ölçeği

**GEOGRAPHY PERCEPTIONS OF PROSPECTIVE GEOGRAPHY
TEACHERS: EXAMPLE OF TURKEY**

ABSTRACT

The aim of this research is to analyze the "geography perceptions" of the prospective teachers of geography teachers and to reveal whether it differs by diverse variables. The workgroup in this research consists of 418 prospective teachers going on their education at the departments of geography teaching at eight (8) universities where all available geography teaching programs are available. As a data collection tool, a "geography perception scale" in type of 5 point likert scale with 22 items and a questionnaire form consisting of 5 questions to analyze the personal information of the students. As a result of the analyses done, geography perceptions of the prospective geography teachers have been obtained through four (4) geography matrixes/factors as (1)Scientific, (2)Global, (3)Political, and (4)National Geography. Moreover; it has been determined that these matrixes, reflecting the "geography perceptions" of the prospective geography teachers differ meaningfully by gender, class level, university and regional distributions.

Keywords: Geography Perception, Geography Teaching,
Geography Matrixes, Prospective Geography Teachers,
Geography Perception Scale

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Coğrafya, insanın mekâna hükmetme çabasıdır. Coğrafi düşüncenin ne zaman başladığı bilinmemekle birlikte, insanın doğal ortama etkileşimi, yerküreye ayak bastığı andan itibaren -uygulamalı coğrafya- başlamıştır. On binlerce yıllık bir geçmişten günümüze kadar, doğal ortam koşullarına karşı sürekli bir mücadele veren insanın; bilgi, deneyim ve teknolojik gelişmelerle birlikte, giderek artan bir şekilde, doğaya karşı üstünlükler kurduğu (bilimsel gelişmelere paralel olarak) görülmektedir.

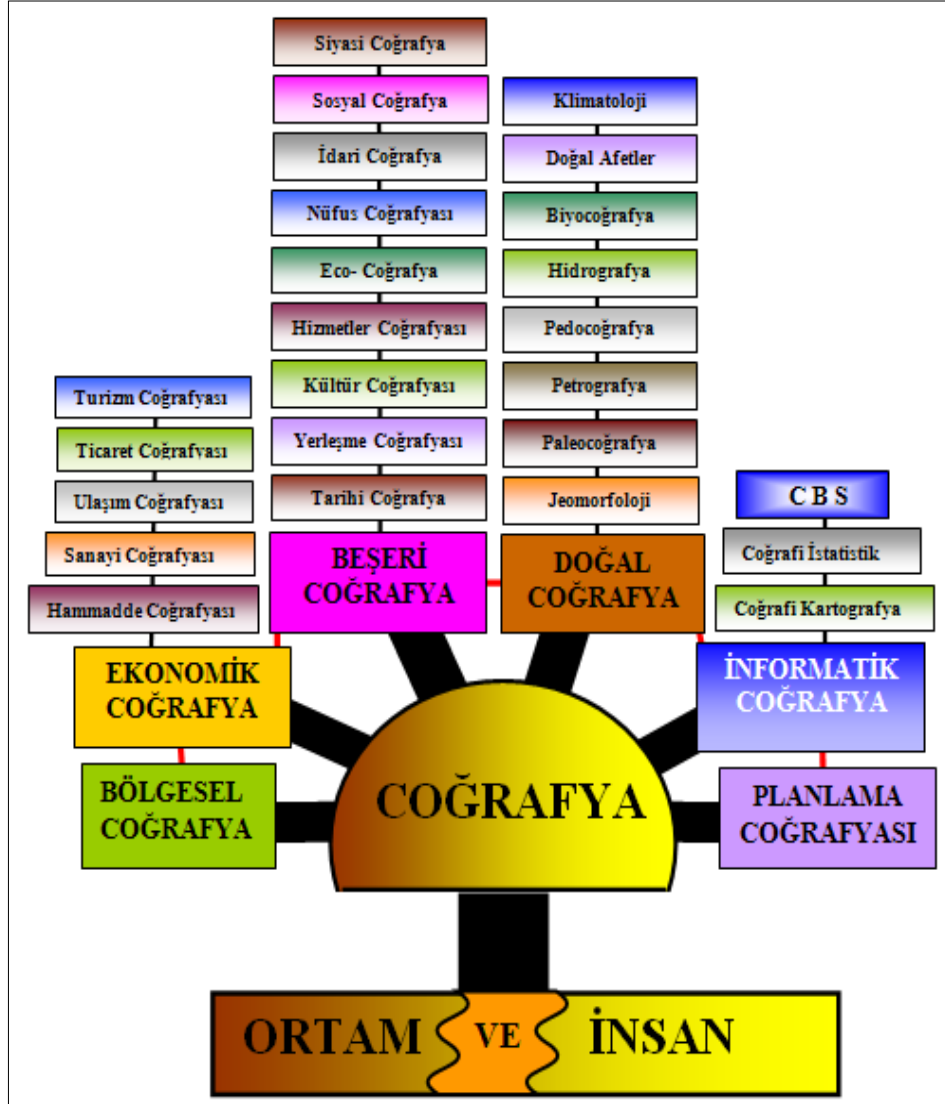
İlk çağlarda, insan yaşamı üzerinde baskın bir etki oluşturan ve yaşamın tüm kurallarını insana adeta dikte eden doğal ortamın, birçok toplumda çeşitli mitlerin oluşmasına da zemin oluşturduğu (Fırat nehri, Ağrı dağı veya Bolu Bolu dağı efsaneleri gibi) bilinmektedir. Buna karşın bilim ve teknolojinin geliştiği günümüzde, insanın da doğal ortama hükmettiği, yaptığı faaliyetlerle onu değiştirmeye çalıştığı ve bu müdahaleler sonucunda -küresel boyutta-birçok değişime neden olduğu görülmektedir. Tüm bu durum ve eylemler, toplumların sosyoekonomik ve kültürel düzeyi ile (gelişmiş coğrafya algısı ile) doğrudan ilgilidir. Reclus'un ifadesiyle; uygarlıktan habersiz bir halk için aşılabilir bir engel olan herhangi bir nehir, daha yerleşik bir kabile için ticaret yoluna, belki daha sonraları da insanın gönlünce yöneteceği basit bir sulama kanalına dönüşebilir (Tümertekin, 1990: 63).

Coğrafya; günlük yaşamda sıklıkla ifade edilen -insan mekân etkileşimine dayalı- popüler bir kavram olmasının yanı sıra, aynı zamanda yerküredeki siyasi, kültürel ve ekonomik oluşumların nüvesini oluşturan derin bir stratejik disiplindir. Dolayısıyla, toplumlar veya ülkeler arası ilişkilerde, farklı yaşam ve bakış açılarına göre önemi her geçen gün artarak devam etmektedir. Bu durumun, coğrafyanın sahip olduğu kapsamlı araştırma alanı ve sahip olduğu birçok alt bilimlerin, günlük yaşamsal faaliyetlerle yakın bir ilişki içinde olmasının da etkisi vardır (Şekil 1). Bennetts (2005: 118)'in de belirttiği gibi, Coğrafyanın çeşitli bilim dalları ile belirli akademik disiplinler arasında güçlü kavramsal bağları vardır. Örneğin, beşeri coğrafya; ekonomi, sosyoloji, siyaset, tarih, demografi, şehir ve gelişim çalışmaları ile etkileşim halindeyken, fiziki coğrafya ise jeoloji, meteoroloji, hidroloji ve pedoloji ile yakın bir ilişki içindedir. Coğrafyanın sahip olduğu geniş çalışma alanları nedeniyle tek tip bir coğrafya ve coğrafya eğitimi algısından bahsetmek oldukça güçtür. Bu konuyla doğrudan ilgili olarak yerli literatürde herhangi bir araştırma saptanamamasına rağmen, yabancı literatürde yer alan birkaç çalışmada öğrencilerin ve öğretmen adaylarının coğrafyaya ve coğrafya eğitimine dönük farklı algılamalara sahip oldukları tespit edilmiştir (Öztürk ve Alkış (2009: 785).

Coğrafyanın farklı disiplinlerle güçlü kavramsal bağlar oluşturması, coğrafya kavramına yönelik farklı algı ve tanımlamaların oluş(turul)masına neden olmaktadır. Bu algılamaların bir kısmı doğal ortama yönelik mekânsal bir algıyı, bazıları ise toplum ve zaman algısı biçiminde ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, Tümertekin ve Özgüç (1998)'ün de ifade ettiği gibi, coğrafya öteden beri çoklu bakış açılarıyla ilişki içinde olmuştur. "Mekan ve yerin coğrafyasının anlaşılması, insanların çevresel bilgiyi algılaması, düzenlemesi, tecrübe etmesi ve ona anlam vermesine bağlı olduğu kadar onu kullanarak davranmasına da bağlıdır" (Aitken ve diğ., 1989, akt: Aliağaoğlu, 2002). Başka bir anlatımla, çevreyi nasıl algıladığımız ve düşüncelerimiz ile algılarımızın davranışlarımızı nasıl etkilediğinin incelenmesi davranışsal coğrafyanın konusunu oluşturmaktadır. İnsanın çevreye yönelik tepkisini, onları nasıl algıladığı ve anladığına bağlı olan bir yaklaşımdır (Özgüç, Tümertekin, 2000). Buna göre;

"davranışsal coğrafya, algısal coğrafyanın bir sonraki adımı biçiminde tanımlanabilir.

Coğrafya algısı ile ilgili araştırmalardan biri de Walshe (2007: 97) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmaya göre genelleştirilmiş coğrafi kavramlar; "planlama, süreç, yer" ve bunların etkileşiminden meydana gelen "küresel yurttaşlık" olmak üzere dört "coğrafi kavram algısı" matrisleri biçiminde ifade edilmiştir.

Şekil 1. Coğrafya bilimi ve alt bilim dalları (Özgen, 2011a)
(Figure 1. Geography Science and sub-sciences) (Özgen, 2011a)

Coğrafya; farklı paradigmlar çerçevesinde, farklı algı ve tanımlamalarla ifade edilmektedir. Örneğin, çevresel determinizm (İzbirdak, 1964), *possibilizm* (Hettner 1919, akt: Özgüç ve Tümertekin, 2000) ve *probabilizm* paradigmasına dayalı (Doğanay, 1994; Özçağlar 2003) coğrafya algıları gibi. Bunlar içerisinde en yaygın olan ve günümüzde kabul gören insan- mekan etkileşimi "mekansal algı", landscape ve coğrafi yapı "coğrafi görünüm algısı", insan mekan evrilmesi "zaman algısı" ile bireysel- sosyal ve kültürel yapı "farklılıklar algısı" başlıca coğrafya algısı matrislerini oluşturmaktadır.

Coğrafya kavramını *probabilist* bir bakış açısıyla; "mekânı bilme- öğrenme ve beşeri davranış (analitik davranışsal coğrafya)" biçiminde -bir coğrafya algısıyla- tanımlayan Atalay (1994)'a göre; coğrafya, yeryüzünün şekillenmesini, bu şekillenmede etkili olan amilleri ve yeryüzünde canlı hayatı oluşturan insan, bitki, hayvan toplulukları ile doğal ortam arasındaki ilişkileri ve bunların dağılışını inceleyen bir bilim dalıdır. Başka bir anlatımla doğal ortam, doğal ortamla insan arasındaki ilişkilerin incelenmesi coğrafyanın ana konusunu oluşturmaktadır.

2005 yılında uygulamaya konulan Coğrafya Öğretim Programında ise coğrafya; "doğa ve insana ait konum, dağılış, sistemler, süreçler, dokular ve etkileşimleri açıklayan bilimdir" şeklinde tanımlanmıştır (Öztürk ve Alkış, 2009: 784).

Şahin (1998) ise daha çok *Possibilist* bir yordamla coğrafyayı "insanın içinde yaşadığı çevrenin doğal özelliklerini, insan-doğal çevre etkileşimini ve bu etkileşim sonucu insanın ortaya koyduğu beşeri ve ekonomik etkinlikleri kendi prensipleri çerçevesinde inceleyerek sonuçlarını açıklayan bilim" olarak açıklamaktadır. Bu tanımlama insanın çevre üzerindeki etkisini vurgulama adına yapılmış bir "mekansal algılama" faktörü/ matrisi olarak tanımlanmıştır.

Coğrafya algısı sınırlı sayıdaki duyu organları yoluyla, sınırsız denilecek kadar çok veya farklı algı ve tanımlamalara ulaşma durumudur. Downs ve Stae (1973)'in ifade ettiği gibi algı; bir nesnenin varlığına bağlı olarak gerçekleşen bir süreçtir. Bu süreç sonucunda mevcut nesne bir veya daha fazla duyu yoluyla kavranır.

Algı, nesne ve olaylara karşı organizmanın yaptığı anlamlı, sistemli ve toptan bir tepkidir. Algılar duyuların sonucunda ortaya çıkarlar. Algılar bireyin eski yaşantılarına yada bilgilerine göre şekil alırlar. Bir kişide bir şeyin algısı oluştuğu zaman, o şeyi tanıyor biliyor demektir (C. Binbaşoğlu & E. Binbaşoğlu, 1992; Erdal, 2006: 5). Algılama duysal bilginin anlamlandırılması, yorumlanması sürecidir. Bu anlamlandırma kısmen nesnel gerçeklere, kısmen de kişinin sahip olduğu öznel bilgilere dayalıdır. Algılama büyük ölçüde bireyin beklentilerinden de etkilenir (Cüceloğlu, 1992: 123).

Ağaçyetiştiren (2008)'e göre ise algı; bir duyu organımızda tepki uyandıran enerjidir. Bu enerji kimyasal veya fiziksel olabilir. Değişik uyaranlar değişik duyularımızı hedef alır. Duyu organlarımız, enerji değişimini fark edebilen özelleşmiş organlarımızdır. Kısacası, algı; duysal uyarımların anlamlı deneyimlere çevrilme sürecidir. Duyu organları vasıtasıyla elde edilen, objelere ve olaylara ait izlenimlerin tanınmasıdır (Yavuz, 2011). Başka bir deyişle, insanın çeşitli durum ve olaylarla ilgili uyarımları önceki yaşantılarının da etkisiyle anlamlandırması, anlama yeteneği, anlayış, akıl erdirmeye, erişme ve ulaşma biçiminde tanımlanmaktadır (TDK, 2011).

Algılamaya dayalı tüm bu süreçler ve anlamlandırmalar çoğu insan için farklılıklar göstermektedir. Tunçel (2002)'in de belirttiği gibi; bireyler, yaşamlarını sürdürdükleri dünyayı birbirinden çok farklı boyutlarda algırlar ve zihinlerinde kendilerine özgü bilişsel yapılar oluştururlar. Bu farklılık, bireylerin yaşları, ilgi alanları, eğitim düzeyleri, zihinsel kapasiteleri yaşadıkları ortamdaki uyaranlar gibi birbirinden farklı ve çeşitli faktörlere dayalı olarak ortaya çıkar.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'deki mevcut coğrafya öğretmenliği programlarında eğitim ve öğretim gören coğrafya öğretmen adaylarının, "coğrafya algısını" tespit etmek ve bu algıları içeriklerine göre anlamlı gruplar/ faktörler halinde çeşitli matrislere ayırmaktır.

Ayrıca öğretmen adaylarının, coğrafya algısı matrislerinin (faktör analizine göre) çeşitli değişkenlere göre farklılıklar gösterip göstermediğini açıklamaktır.

3. PROBLEM (THE PROBLEM)

Coğrafya öğretmen adaylarının (CÖA), coğrafya algısı nedir?

3.1. Alt Problemler (Sub Problems)

- CÖA'nın, coğrafya algısı ile cinsiyet durumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- CÖA'nın ve eğitim ve öğretim gördükleri üniversiteler ile coğrafya algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- CÖA'nın okudukları sınıf düzeyi ile coğrafya algıları arasında nasıl bir ilişki vardır?
- CÖA'nın bölgelere göre, coğrafya algıları ne tür farklılıklar göstermektedir?

4. YÖNTEM (THE METHOD)

Bu çalışmada betimsel araştırma yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır.

- **Araştırma Grubu:** Araştırma grubunu, Türkiye'deki tüm coğrafya öğretmenliği programlarının yer aldığı eğitim fakültelerinin bağlı olduğu sekiz (8) üniversitede [Gazi Üniversitesi (%12), Selçuk Üniversitesi (%15), 18 Mart Üniversitesi (%6), Marmara Üniversitesi (%10), Dokuz Eylül Üniversitesi (%12), Dicle Üniversitesi (%13), Karadeniz Teknik Üniversitesi (%12) ve Atatürk Üniversitesi (%20)] eğitim ve öğretim gören 418 coğrafya öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının, %43 (179)'ü kız, %57 (239)'si ise erkek katılımcılardan oluşmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının okudukları üniversitelere göre dağılımları, cinsiyet ve yüzdelik oranları (Table 1. Distributions of the prospective teachers including in the research according to the universities, their gender and Percentages)

Üniversite Adı	Cinsiyet		Total	%
	Kız	Erkek		
Atatürk	23	60	83	20
Dicle	16	40	56	13
Dokuz Eylül	24	25	49	12
Gazi	23	27	50	12
KTU	27	22	49	12
Marmara	24	20	44	10
18. Mart	10	16	26	6
Selçuk	32	29	61	15
Total	179	239	418	100

4.1. Veri Toplama Aracı (The means to Collect Data)

Veri toplama aracı olarak 22 maddelik 5 dereceli Likert tipi bir "Coğrafya algı ölçeği" ile öğrencilerin kişisel bilgilerini elde etmeye yönelik 5 sorudan oluşan bir anket formu kullanılmıştır. Oluşturulan Coğrafya algı ölçeği anket maddeleri için literatürden yararlanılmış ve uzman görüşüne başvurulmuştur. Ölçek maddeleri oluşturulurken, coğrafya kavramına yönelik ifadeler algı maddeleri olabilecek şekilde tasarlanmıştır. Sonuçta bu ifadelerden, öğrencilerin coğrafyaya ilişkin algılarını ölçeceği düşünülen 22 maddelik bir anket formu oluşturulmuştur.

Ayrıca coğrafya öğretmen adaylarının, kişisel bilgi formunda; öğrencilerin cinsiyeti, okudukları üniversite, devam ettikleri sınıf, akademik başarı ortalamaları, mezun olduğu lise türü, mezun olduğu lisenin bulunduğu yerleşim ünitesi, yaşadığı bölge ve aile aylık gelirine ilişkin bilgileri elde etmeye yönelik sorular yer almaktadır. Beşli likert tipinde hazırlanan ölçek maddelerine öğrenciler: "(1) Tamamen katılıyorum, (2) Katılıyorum (3) Kararsızım, (4) Katılmıyorum ve (5) Kesinlikle katılmıyorum" şeklinde tepkide bulunmakta ve bu tepkilerden elde edilen puanlar araştırmanın bağımlı değişkenlerini oluşturmaktadır.

4.2. Verilerin Analizi (Analysis of Data)

Çalışma grubundaki her bir öğrenci için coğrafya algı ölçeği alt faktör puanları hesaplanmıştır. Söz konusu bu puanlar bağımlı değişken ve öğrencilerin kişisel değişkenleri bağımsız değişken olarak ele alınmış ve bağımsız değişken kategorilerine göre coğrafya algılama skorları karşılaştırılmıştır. Analizlerde ikili karşılaştırmalar için bağımsız gruplar t testi, çoklu karşılaştırmalarda tek yönlü varyans analizi kullanılmış, anlamlılık seviyesi 0.05 alınmıştır. SPSS 16 analiz programından yararlanılarak yapılan çözümlenmeler sonucuna (faktör analizine) göre, coğrafya öğretmen adaylarının "coğrafya algısı" dört alt faktöre ayrıldığı tespit edilmiştir.

5. BULGULAR VE YORUM (FINDINGS AND COMMENTS)

Bu bölümde öğretmen adaylarının coğrafya algılarının faktör analizi ile belirlenmesi ve oluşturulan alt faktörlerin çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğine yönelik analizler yer almaktadır.

5.1. Faktör Yapısının Belirlenmesi

(To Determination of the Factor Structure)

Bir anketteki maddelerin aynı yada çok yakın nitelikleri ölçüp ölçmediğini incelemek için faktör analizi yapılır (Özguven, 1999).

Tablo 2. Madde ölçek puanı korelasyonları
(Table 2. Correlations of item scale point)

Madde No	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde No	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu
1	,268	12	,370
2	,427	13	,415
3	,403	14	,358
4	,142	15	,462
5	,339	16	,225
6	,437	17	,493
7	,450	18	,403
8	,347	19	,479
9	,373	20	,479
10	,392	21	,534
11	,404	22	,501

Bu aşama ölçeğin faktör analizi ile gruplandırılmasını kapsamaktadır. Bu amaçla madde analizi ile belirlenen toplam 22 maddenin başlangıç faktörlerinin saptanması için "asal bileşenler" yönteminden yararlanılmış ve veri yapısının faktör analizi için uygun olup olmadığı test edilmiştir (Tablo 2).

Verilerin faktör analizi için uygun olduğu KMO (Kaiser- Meyer- Olkin) testi ve Barlett testi (KMO katsayısı 0.858, Barlett testi $X^2 =$

2094.78; $P < 0,000$) sonuçlarına göre karar verilmiştir. KMO katsayısı > 0.60 ve Barlett testi ki- kare değeri anlamlı olduğundan, verilere faktör analizi uygulanabileceğine karar verilmiştir (Büyüköztürk, 2003).

Yapılan faktör analizinde ölçekteki maddelerin 4 faktöre ayrıldığı belirlenmiştir. Varimax metodu kullanılarak yapılan yönlendirme sonucunda 22 maddenin dört faktörde toplandığı ve açıklanan toplam varyans oranı %45.85 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlilik analizinde ise bu faktörlerin Cronbach alfa katsayılarının Faktör 1 için 0.760, Faktör 2 için 0.743, Faktör 3 için 0.697 ve Faktör 4 için 0.592 olarak elde edilmiştir (Tablo 3).

Araştırmada, madde içerikleri dikkate alınarak faktörler adlandırılmıştır. Buna göre 8 maddeden oluşan Faktör 1'e "Bilim Olarak Coğrafyanın Tanımı ve Kapsamı" algısı, 7 maddeden oluşan Faktör 2'ye "Jeopolitik ve Jeostratejik Mekan Analizi" algısı, 3 maddeden oluşan Faktör 3'e "Küresel Ölçekli Doğal- Beşeri Farklılıklar ve Bütünlük" algısı ve 4 maddeden oluşan Faktör 4'e ise "Ulusal Kültür ve Mekân Düşüncesi" algısı şeklinde adlandırılmıştır. Bu kategorilere göre; Coğrafya öğretmen adaylarının, coğrafya algısına yönelik faktör analizi sonuçları şunlardır:

Tablo 3. Maddelerin yer aldıkları faktörler ve yük değerleri
(Table 3. Factors and load points items take place)

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
17	.734			
13	.721			
2	.654			
10	.598			
3	.592			
15	.496			
14	.458			
1	.448			
18		.687		
22		.665		
21		.644		
11		.562		
20		.528		
12		.454		
19		.384		
5			.779	
9			.729	
7			.663	
6				.693
16				.642
4				.627
8				.573

• **Faktör 1 (Factor 1):**

Coğrafya; Doğal ve Beşeri Mekâna Yönelik Bilimsel Tanımlamalardır. **Bilimsel** (Tasvir ve Betimleme) **Algı**: Coğrafya doğal ve beşeri mekânları inceleyen, insan ile mekân arasında karşılıklı etkileşimlerde meydana gelen sorunları açıklayan, yaşam alanlarının gelişmesine yön veren tarihi olayların akışına etki eden ve birçok alt bilimlerden oluşan bir bilimler topluluğudur.

Acheson (2003), "Coğrafya'yı, insan ve onun yaşadığı çevre arasındaki mevcut alansal ilişkilerle ilgilenen bilim" olarak tanımlarken, Lacoste (1976) ise, Coğrafyayı, siyasi ve askeri uygulamalar için stratejik bir bilgidir olarak tanımlamaktadır.

Winter (2009)'e göre ise fiziki ve beşeri ortamdaki karşılıklı mekânsal etkileşimlerin çevreyi nasıl etkilediğini, mekansal sorunları, dağılımlarını, ilişkilerin sosyal, ekonomik, çevresel ve politik süreçlerle sıklıkla açıklanabileceğini ifade etmektedir. Mayhew (2005: 317) ise coğrafyayı; fiziksel varlığı olmayan veya soyut olan şeylerle ilgilenmek üzere donatılmış kuramsal veya kavramsal bir konu olmadığını belirtmektedir. Basit bir gözlemsel ve gerçekçi konudur. Coğrafya öğretmenin görevi yalnızca gerçekleri, mantıklı sistemler halinde düzenlemek ve sınıflandırmaktır. Tüm bu kavramsal ifadeler ve matrisini oluşturdukları bilimsel paradigmlar, coğrafya algısına yönelik farklı tanımlamaları oluşturmaktadır.

• **Faktör 2 (Factor 2):**

Coğrafya; Jeopolitik ve Jeostratejik Derinlik Analizidir. Politik (Analiz ve Sentez) Algı: Coğrafya; milletlerin kaderini belirleyen mekânın jeopolitik ve jeostratejik analizi, askeri güçlerin hâkimiyet alanı ve süper güçlerin dünyaya hükmetme bilgisidir. Lacoste, (1976)'un belirttiği gibi; "coğrafya aynı zamanda devlet örgütünün, üstünde güç kullandığı insanları daha iyi denetlemek amacıyla, bölgeleri düzenlemesine yarar sağlamaktır. Coğrafya, önce siyasi ve askeri uygulamalar için stratejik bir bilgidir ve ilk anda karışık, çok çeşitli bilgilerin bir araya gelmesini gerektiren de bu uygulamalardır. Coğrafya bir coğrafyacı açısından "bilgi için bilgi" gibi görünse de gerçekte dünya kaynaklarına egemen olmanın aracıdır.

Eski tip haraççı imparatorluklardan modern sömürgeciliğe, çok uluslu şirketlerin doğal kaynakların ve emek gücünün envanterini çıkartmasından tekil devletlerin turizm potansiyelini hesaplamaya kadar tüm siyasi ve iktisadi ilgiler coğrafyasız yapamaz. Geniş ve kapsamlı bir araştırma ve inceleme alanına sahip olan coğrafyanın sınırları Livingstone ve Withers (2005: 28)'in ifadesiyle, katı bir bilim dalı -alan- olarak düşünülmemeli ya da sadece uzayda bir yeri ya da dağılımı olan şeylerle ilgili olarak görülmemelidir.

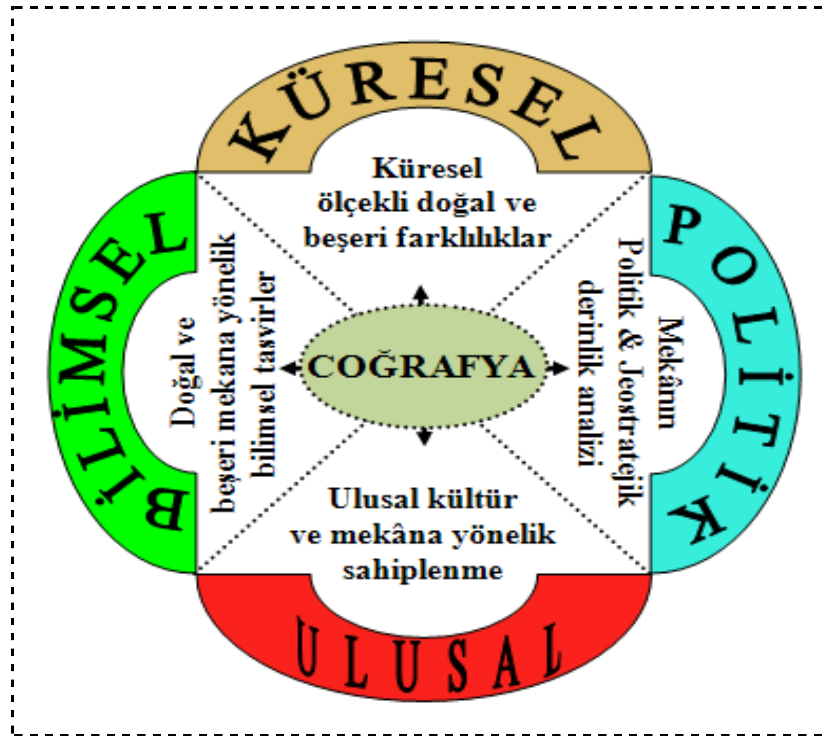
Coğrafyanın insan ve mekân (planlama ve idari sistemi) yönetiminde etkili olduğu bilinmektedir. Herhangi bir idari birimde ikamet eden nüfusun fonksiyonel özelliklerinden, kişi başına düşen milli gelire ve o idari sistemin iskân politikalarına kadar birçok alanda coğrafya algısına dayalı gelişmiş bir idari yönetim politikasına gereksinim vardır. George ve diğ., (1964)'nin ifade ettiği gibi; kamu ya da özel sektörde sağlam, tutarlı bir coğrafya kültürü ya da coğrafyacının yaklaşımı olmaksızın iyi yönetim, sürdürmek imkânsızdır. Ama sorumluluk mevkilerine seçilen ya da atanan kişilerin çoğunluğu coğrafyayı tasvir ve sayılardan ibaret basit yüzeysel bir okul coğrafyası olarak tanımlamaktadırlar (akt: Tümertekin, 1990).

• **Faktör 3 (Factor 3):**

Coğrafya; Küresel Ölçekli -Doğal ve Beşeri- Farklılıklar ve Benzerliklerdir. Küresel (farklılıkları barındıran bir bütünlük) Algı: Coğrafya, küresel ölçekte; farklı dinleri, dilleri, kültürleri, halkları ve tüm bu zengin kültürel çeşitliliklerin yanı sıra doğal (çekicilikleri) turizm zenginliklerini kapsayan bir uyumun benzerlik ve farklılıkları şeklinde tanımlanabilir. Bir diğer anlatımla farklılıklar arasında da bir uyum ve eşgüdüm söz etmek mümkündür.

Tümertekin (1990)'in ifade ettiği; "coğrafyacı, dünyanın hangi kesimini incelerse incelesin kendisini bu kesimin içine kapatamaz. Her yerel araştırmada genel bir unsur yer alır" ifadesi, özel ile genel arasındaki geçişkenliklere de dikkat çekmektedir.

Vidal de la Blache (1912)'a göre; dünyanın hiçbir bölümü kendi başına açıklanamaz... Alplerin incelenmesi aynı yaştaki diğer kıvrımlar göz önüne alınmadan yapılamaz. Aynı şekilde Büyük Sahra, dünyanın diğer çölleri üzerinde durulmadan incelenemez. Yeryüzünün türlü kısımları ancak karşılıklı ilişkileriyle açıklanabilir (akt:Tümertekin 1990). Bir diğer ifadeyle, Coğrafyayı Puzzle'ın tamamı olarak düşünmek mümkündür. Her bir parçası, farklı renk ve şekillerden oluşsa bile tüm bileşenlerin/ parçaların bir araya getirilmesi durumunda, anlamlı bir bütünlüğün ortaya çıkacağı unutulmamalıdır. İşte tüm parçaların bir araya getirilmesiyle oluşan farklılıklar ve benzerlikler bütününe coğrafya denir. Bu tanımlama kategorisine göre coğrafya; küresel ölçekli farklılıklar ve benzerlikler ile tüm bunları kapsayan bir bütünlük olarak algılanmaktadır.

Şekil 2. Coğrafya öğretmen adaylarının coğrafya algısı matrisleri
(Figure 2. Geography perception matrixes of the prospective geography teachers)

• **Faktör 4 (Factor 4):**

Coğrafya; Ulusal -Kültür ve Mekânsal- Analizlerdir. Ulusal (Mekân ve Kültür) Algı: Coğrafya, toplumların sahip olduğu dil, din, kültür ve diğer değerlerin yanı sıra; ülkelerin yer küredeki coğrafi konumun zorluğu ile yabancı güçlerin Türkiye üzerindeki kötü emelleri... gibi örnekleri kapsamaktadır. Bu matriste; ulus ve kültür kavramları öncelikli olarak vurgulanan kavramlardır. Özdağ (2001)'ın belirttiği "dil ve kültür coğrafyasının temel ilkesi" ile Özey (1999)'in ifade ettiği "Türk Alemi" algısı bu matrise örnek olarak verilebilir. Bu matriste; etkin bir şekilde vurgulanan "ulus, devlet ve kültür" kavramları, temelde ulusal coğrafya algısı kapsamında yer almaktadır. Başka bir ifadeyle, bu faktöre göre CÖA coğrafya kavramını ulusal kültür, değer ve dış güçlerin, Türkiye üzerindeki kötü emelleri biçiminde algılamaktadırlar. Bu coğrafi algı, ulusal ve kültürel coğrafya algısı biçiminde tanımlanmaktadır.

5.2. Çeşitli Değişkenlere Göre Coğrafya Algısı (Geography Perception According to Diverse Variable)

Bu bölümde, CÖA'nın coğrafya algıları (faktörleri/ matrisleri) ile sahip oldukları değişkenler arasındaki ilişkiler sorgulanmıştır. Coğrafya öğretmen adaylarının, cinsiyete göre coğrafya algıları arasında, "Faktör 1"e göre, istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Buna göre; erkek coğrafya öğretmen adayları, kız coğrafya öğretmen adaylarına göre coğrafyanın bilimsel kimliği ile ilgili olarak, daha yüksek bir istatistiksel algıya sahiptirler. Başka bir deyişle, coğrafyanın, "*doğal ve beşeri mekâna yönelik bilimsel - tasvir ve betimleme algısı- tanımları*" karşılaştırıldığında, erkek öğretmen adayları, kız öğretmen adaylarına göre istatistiksel olarak daha yüksek bir algıya sahip oldukları tespit edilmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. Coğrafya öğretmen adaylarının cinsiyete göre coğrafya algıları
(Table 4. Geography Perceptions of prospective geography teachers according to the gender)

	Cinsiyet	N	Mean	Std. Deviation	t- değeri
Fak 1	Kız	179	1,6837	,46663	2,249*
	Erkek	239	1,8049	,59777	
Fak 2	Kız	179	2,2881	,64129	1,501
	Erkek	239	2,3933	,75550	
Fak 3	Kız	179	1,7728	,61242	1,561
	Erkek	239	1,8870	,82263	
Fak 4	Kız	179	3,4441	,72888	1,333
	Erkek	239	3,3337	,91142	

*p<0.05

Türkiye'deki mevcut üniversitelerin coğrafya eğitimi anabilim dallarında eğitim ve öğretim gören CÖA'nın okudukları üniversitelere göre, "coğrafya algıları", arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir (Tablo 4). Buna göre, Marmara (m= 2,5942), Dicle (m= 2,5000), Dokuz Eylül (m= 2,4606) ve Atatürk Üniversitesinde (m= 2,4337) eğitim ve öğretim gören coğrafya öğretmen adayları, Gazi üniversitesinde (m= 2,0257) eğitim ve öğretim gören CÖA'na göre (Faktör 2); coğrafyayı daha çok Jeostratejik ve Jeopolitik bir kavram olarak algıladıkları tespit edilmiştir. Başka bir deyişle; söz konusu bu üniversitelerde eğitim ve öğretim gören CÖA'nın coğrafya algıları; Gazi üniversitesinde eğitim ve öğretim gören CÖA ile kıyaslandığında, istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturdukları görülmektedir.

Bir diğer anlamlı bağıntı ise Dicle üniversitesi (m= 3,7098) ile Gazi Üniversitesinde (m= 3,0350) eğitim ve öğretim gören CÖA'nın "*politik coğrafya algıları*" (faktör 4) arasındaki istatistiksel farklılıktır. Bu analize göre; Dicle üniversitesinde eğitim ve öğretim gören CÖA, Gazi üniversitesinde eğitim ve öğretim gören CÖA'na göre coğrafya kavramını, daha ulusal ve kültürel değerlere dayalı bir mekân olarak algıladıkları tespit edilmiştir (Tablo 5). CÖA'nın coğrafyayı "*doğal ve beşeri mekâna yönelik bilimsel bir algı*" (faktör 1) ve "*küresel ölçekli -doğal ve beşeri- farklılıklar ve bütünlük* (faktör 3)" biçiminde algılama kategorileri arasında (üniversitelere göre) istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Tablo 5. Coğrafya öğretmen adaylarının üniversitelere göre coğrafya algıları
(Table 5. Geography perceptions of prospective geography teachers according to universities)

	Üniversite	N	Ort	Ss	f	Fark
Fak 1	Gazi	50	1,7175	,51743		
	Selçuk	61	1,6270	,50852		
	18 Mart	26	1,8413	,45491		
	Marmara	44	1,9602	,50056		
	Dokuz E.	49	1,7423	,52935	1,714	Yok
	Dicle	56	1,7679	,66548		
	KTU	49	1,6658	,36478		
	Atatürk	83	1,7771	,63409		
	Total	418	1,7530	,54818		
Fak 2	Gazi	50	2,0257	,60381		
	Selçuk	61	2,2951	,64516		
	18 Mart	26	2,1099	,65815		MAR. - GAZİ
	Marmara	44	2,5942	,69710		DİCLE- GAZİ
	Dokuz Ey	49	2,4606	,69146	3,814*	DEY.- GAZİ
	Dicle	56	2,5000	,67612		ATA.- GAZİ
	KTU	49	2,2187	,71791		
	Atatürk	83	2,4337	,78037		
	Total	418	2,3483	,70995		
Fak 3	Gazi	50	1,6667	,64242		
	Selçuk	61	1,7486	,56652		
	18 Mart	26	1,8462	,64794		
	Marmara	44	2,0076	,78582		
	Dokuz Ey	49	1,9592	,69600	1,198	Yok
	Dicle	56	1,8810	,88860		
	KTU	49	1,7415	,58636		
	Atatürk	83	1,8715	,88931		
	Total	418	1,8381	,74131		
Fak 4	Gazi	50	3,0350	,73888		
	Selçuk	61	3,2746	,83130		
	18 Mart	26	3,3942	,78477		
	Marmara	44	3,3636	,81136		
	Dokuz Ey	49	3,4082	,84424	2,724*	DİCLE- GAZİ
	Dicle	56	3,7098	,82404		
	KTU	49	3,3776	,71283		
	Atatürk	83	3,4367	,94097		
	Total	418	3,3810	,83897		

*: p<0.05

Tablo 6'e göre, CÖA'nın okudukları sınıf düzeyi ile faktör analizine göre ortaya çıkan coğrafya algıları arasında, yalnız faktör 2'ye göre (ikinci sınıf ile üçüncü sınıf düzeyleri arasında) istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Buna göre ikinci sınıfa (m= 2,4852) devam eden CÖA'nın; coğrafyayı "jeopolitik ve jeostratejik mekânsal analiz" olarak algılamaları, üçüncü sınıfa (m= 2,2440) devam eden CÖA ile kıyaslandığında, aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bir diğer ifadeyle, ikinci sınıf ile üçüncü sınıfa devam eden öğretmen adayları arasında (faktör 2'ye göre), "politik coğrafya" algısı kategorisine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır (Tablo 6).

Tablo 6. Coğrafya öğretmen adaylarının sınıf düzeyine göre coğrafya algıları

(Table 6. Geography Perceptions of prospective geography teachers according to class level)

	Sınıf	N	Mean	Std. Deviation	F değeri	Fark
Fak 1	2,00	171	1,7366	,52954		
	3,00	161	1,7329	,49381	0,494	Yok
	4,00	136	1,7914	,62269		
	Total	418	1,7530	,54818		
Fak 2	2,00	121	2,4852	,65035		
	3,00	161	2,2440	,67322		
	4,00	136	2,3498	,78358	4,047*	2- 3
	Total	418	2,3483	,70995		
Fak 3	2,00	121	1,7989	,76313		
	3,00	161	1,8240	,66360	0,527	Yok
	4,00	136	1,8897	,80845		
	Total	418	1,8381	,74131		
Fak 4	2,00	121	3,4463	,75568		
	3,00	161	3,3323	,83515	0,636	Yok
	4,00	136	3,3805	,91285		
	Total	418	3,3810	,83897		

Tablo 7 incelendiğinde, CÖA'nın ikamet ettikleri bölgelere göre "coğrafya algıları" arasında, Faktör 4'e göre (ulusal algı) istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre; "coğrafya algısı" Güneydoğu Anadolu bölgesi ile Orta Anadolu ve Marmara bölgeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark (faktör 4), göstermektedir. Başka bir deyişle, faktör 4'te belirtilen coğrafyanın; "ulusal kültür ve mekâna dayalı düşünce" algısı, Güneydoğu Anadolu Bölgesi (mean=3.7731) ile Orta Anadolu (m= 3.1418) ve Marmara bölgesi (3.3077) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturduğu görülmektedir.

Bölgesel düzeyde görülen bu algı farklılıklarının nedeni, sosyal ve kültürel coğrafya kaynaklı unsurların birer sonucu olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla Güneydoğu Anadolu bölgesi ile Marmara ve Orta Anadolu bölgelerinde ikamet eden CÖA'nın coğrafya algısı (faktör 4), aslında; aktüel yaşam koşullarının (sosyal ve kültürel yapının), tezahürü biçiminde ortaya çıkmaktadır (Tablo 7). Karabağ (2006)'ın aktardığı gibi; günümüzde bölgeselleşmede temel neden, etnik ve yerel özgürlükleri korumaktır. Bunlarla beraber, güvenlik ihtiyacı, siyasal yapı, kültür ve dil özellikleri de bölgeselleşme de etkili unsurlardır (Nalbant, 1997).

Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde eğitim ve öğretim gören CÖA'nın coğrafya algıları bölgelere göre farklılıklar göstermektedir. Fakat istatistiksel olarak anlamlı olan Faktör 4 (Tablo 7)'e göre ulusal bilinç ve kültürel mekân algısının bölgeler arası anlamlı farklılık göstermesidir. Bunun başlıca nedeni olarak da kültürel farklılık ve sosyal yapının çeşitli alt basamaklarında aranılabilir. Bu basamakları; gelenek, görenek, örf, inanç, etnik yapı, tarihsel derinlik gibi sosyo kültürel tahlillerle açıklamak mümkündür.

Tablo 7. Coğrafya öğretmen adaylarının bölgelere göre coğrafya algıları
(Table 7. Geography Perceptions of prospective geography teachers according to regions)

	Bölge	N	Mean	Std. Deviation	F	Fark
Fak 1	MAR	65	1,8212	,56552		
	EGE	52	1,6683	,43009		
	AK	68	1,7629	,64543		
	KD	61	1,6947	,43212	0,739	Yok
	OA	67	1,7183	,47391		
	DA	40	1,8063	,50236		
	GDA	54	1,8218	,71399		
	Total	407	1,7546	,54826		
Fak 2	MAR	65	2,4220	,72643		
	EGE	52	2,3874	,73789		
	AK	68	2,2206	,65136		
	KD	61	2,2319	,65214	2,085	Yok
	OA	67	2,2537	,70593		
	DA	40	2,3500	,72335		
	GDA	54	2,5926	,73758		
	Total	407	2,3433	,70849		
Fak 3	MAR	65	1,8923	,83147		
	EGE	52	1,9167	,74936		
	AK	68	1,7794	,71146		
	KD	61	1,7650	,52120		
	OA	67	1,7463	,70613	1,025	Yok
	DA	40	1,7583	,67087		
	GDA	54	2,0000	,88073		
	Total	407	1,8346	,73272		
Fak 4	MAR	65	3,3077	,91298		
	EGE	52	3,3365	,69467		
	AK	68	3,3750	,91983		
	KD	61	3,3197	,76666	3,353*	GDA- OA
	OA	67	3,1418	,77389		GDA- MAR
	DA	40	3,5313	,89548		
	GDA	54	3,7731	,77895		
	Total	407	3,3808	,84018		

Bölge geniş anlamı olan bir kavramdır. Bölge, idari, siyasi, ekonomik, kültürel, planlama alanları ile coğrafya çalışmalarında kullanılan ve bazı kriterler esas alınarak oluşturulan, sınırları belirlenmiş mekânsal bir ünedir. Bu bağlamda, bölge hangi amaçlarla tanımlanırsa tanımlansın, mekânı niteler (Karabağ, 2006: 135).

Ayrıca CÖA'nın kişisel özelliklerini yansıtan ve araştırmanın diğer alt problemlerini oluşturan, katılımcıların okudukları lise türü, akademik not ortalamaları, ekonomik (gelir) düzeyleri, ikamet ettikleri yerleşim ünitesinin fonksiyonel özellikleri ve ikamet ettikleri yerleşim ünitesinin denize göre konumu gibi faktörler ile coğrafya algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND SUGGESTIONS)

Coğrafya oldukça kapsamlı bir araştırma alanına sahip disiplinler arası bir bilimdir. Bu kapsamlı ve geniş inceleme alanı, coğrafya kavramının algı ve tanımında çeşitlilikler ve farklılıklar yaratmaktadır. Dolayısıyla, Coğrafya algısı; bireyin, insan- mekân etkileşimini, kendi duygu, düşünce ve ihtiyaçlarına göre "idrak etme"

durumu şeklinde tanımlamak mümkündür. Bu algılama, "insan- mekân- olay ve durum" kavramlarına göre farklılıklar sergilemektedir. Tüm bunlar bireyin bilişsel ve duyuşsal durumlarına göre değişebilmektedir. Örneğin, Catling (2001), 11- 12 yaş grubu öğrencilerin, coğrafya algısını öğrenmeye yönelik yaptığı araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin çoğunlukla dünya- ülkeler ve harita bilgisi algısına sahip olduğunu tespit etmiştir. Aynı şekilde, Hopwood (2004:348)'ün yaptığı çalışmada ise 13-14 yaşlarındaki öğrencilerin coğrafya kavramına yönelik algıları; dünya, insan ve hayat bilgisi, ülkeler, dünya sorunları ve çevreyle ilgili farklı bakış açıları şeklinde olduğunu ifade etmektedir.

CÖA'nın, coğrafya algılarını belirlemek için 22 maddelik algı ölçeği kapsamında yapılan faktör analizi (kategorilendirme veya matrislere ayırma) sonuçlarına göre; dört alt grup tespit edilmiştir. Bunlar; "Bilimsel coğrafya", "Küresel coğrafya", "Ulusal coğrafya" ve "Politik coğrafya" algıları biçiminde belirlenmiştir. Ayrıca, katılımcıların coğrafya algılarını temsil eden faktörler ile cinsiyet durumları, sınıf düzeyleri, okudukları üniversite ve bölgesel farklılıkları arasında anlamlı bağıntılar olduğu tespit edilmiştir.

CÖA'nın cinsiyet durumları ile coğrafya algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir. Buna göre erkek CÖA'nın coğrafya algıları, kız CÖA'na göre daha çok "bilimsel algı" kategorisinde anlamlı bir fark gösterdiği tespit edilmiştir. Diğer üç faktöre göre ise bay ve bayan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

CÖA'nın eğitim ve öğretimlerini sürdürdükleri üniversitelere (eğitim kurumları) göre, coğrafya algıları arasında da anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre "politik coğrafya algısı" ve "küresel coğrafya algısı" matrislerinde, başta Dicle Üniversitesi olmak üzere, Marmara, Atatürk ve Dokuz Eylül Üniversitesi ile Gazi Üniversitesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. CÖA'nın coğrafya algısı ile okudukları sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Coğrafya öğretmenliği ikinci sınıf öğrencileri ile üçüncü sınıfa devam eden öğrenciler arasında, "politik coğrafya" algısı kategorisine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Başka bir deyişle, ikinci sınıfa devam eden öğrencilerin, üçüncü sınıfa devam eden öğrencilere göre; coğrafya kavramını daha çok "politik" bir tanımlama biçiminde algıladıkları tespit edilmiştir.

Türkiye'deki geleneksel yedi (7) bölgenin (coğrafya öğretmen adaylarının ikamet alanlarına göre) temel alınarak, yapılan analizlere göre CÖA'nın bölgelere göre coğrafya algılarının istatistiksel (faktör 4'e göre) olarak anlamlı bir fark oluşturduğu tespit edilmiştir. Buna göre, Güneydoğu Anadolu bölgesinde ikamet eden CÖA'nın coğrafya algısı; "ulusal kültür ve mekân" algısı biçiminde ve Marmara ile Orta Anadolu bölgelerine göre daha yoğun bir "ulusal coğrafya" algısının varlığını göstermektedir. Bu algının alt parametrelerini ise; başta dil, din olmak üzere, diğer folklorik ve kültürel özelliklerin oluşturduğu düşünülmektedir.

Coğrafya öğretmen adayları, coğrafya kavramını farklı biçimlerde algıladıkları, bu coğrafya algıları arasında iç tutarlık sağlandığı ve bu coğrafya algılarının dört matris/faktöre göre anlamlı bir bütünlük kazandığı tespit edilmiştir. Her matrisin/faktörün alt basamaklarını oluşturan farklı Coğrafya algıları tespit edilmiştir. Bir diğer ifadeyle, coğrafya algıları birbirinden farklı ve çeşitli tanımlar biçiminde ifade edilebilir. Benzer görüşleri Johnston (1986) da ileri sürmüştür. Johnston'a göre; "çok geniş bir kültürel kapsamda coğrafya denilen bir disiplin kurulmuşsa da daha sonra bu çeşitli şekiller almıştır. Yalnızca tek bir coğrafya yoktur, belirli zaman ve yer

koşullarına tepki olarak ve halen mevcut akademik işbölümü bağlamında yaratılmış coğrafyalar vardır" (akt: Özgüç ve Tümertekin, 2000: 23).

Mekâna ait değerler veya varsıllar, bölgelerin çeşitli kavramlarla tanımlamalarına neden olmaktadır. Bu tanımlamaların nüvesinde doğal unsurlar olabileceği gibi beşeri fonksiyonlar da etkili bir rol oynayabilirler. Bu tanımlamalar tamamen, mekâna yönelik olgu ve eylemleri algılama düzeyi ile ilgilidir. Unutulmamalıdır ki algılar aynı zamanda bireyin beklentilerini yansıtan güçlü yansımalar olarak da tanımlanmaktadır. Dolayısıyla hem mekânsal hem de toplumsal değer yargıları başta olmak üzere, yaş, cinsiyet, yaşam standardı ve eğitim düzeyi gibi faktörler bireyin coğrafya algısını etkileyen unsurlar olarak sayılabilir.

Coğrafya kavramına yönelik bu algıların artırılması/zenginleştirilmesi için coğrafya eğitim ve öğretim programlarının yanı sıra eğitici, öğretici ve öğrencilere önemli görevler düşmektedir. Çünkü coğrafyanın günlük yaşamdaki önemi ve alansal çerçevesi her geçen gün artarak devam etmektedir. Bunun için başta kamu olmak üzere, özel veya resmi sektörlerin, çeşitli kurum ve kuruluşlara coğrafyacı yetiştirmek için okulların/ fakültelerin, kapsamlı ve yenedünya düzenine uygun bir coğrafya eğitim programı ile donatılması gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki dünya tarihine yön veren ve farklı algı ve tanımlamaları bünyesinde barındıran, coğrafya disiplini. Al Nofli (2010)'nin aktardığı gibi; coğrafya eğitiminin günümüz ve gelecekte bireysel gelişme ve beşeri yaşam koşullarına katkı sağlayacak alansal çalışmalara vurgu yapması gerekmektedir. Öğretimin anahtarı, yeni bir paradigma ve merkezi bir rol üstlenecek, küresel konular içermelidir. Bunlar; küreselleşme, sürdürülebilirlik, güç ilişkileri, sosyal çatışmalar, bağımsızlık, kimlik ve değişimi içermelidir (Reinfried, 2004).

Sonuç olarak, bu araştırma ile CÖA'na yönelik, örnek bir "coğrafya algı ölçeği" geliştirilmiştir. 22 maddeden oluşan "Coğrafya Algı Ölçeği" faktörleri; "Bilimsel, Küresel, Politik ve Ulusal Coğrafya Algısı" biçiminde tanımlanmışlardır. Bu Algısal coğrafya matrisleri/ faktörleri; CÖA'nın eğitim ve öğretime devam ettikleri üniversitelere, okudukları sınıf düzeylerine, bölgesel farklılıklarına ve cinsiyet durumlarına göre anlamlı farklılıklar gösterdikleri tespit edilmiştir.

Multidisipliner bir bilim olarak, birçok bilim dalına ait verilerden yararlanan coğrafyanın, öğrencilerin zihninde farklı şekilde algılanması oldukça doğaldır. Dolayısıyla, öğrencilerin sahip oldukları bu algısal farklılıklar çerçevesinde, günlük olay ve olgular arasında -farklı bakış açılarına göre- çeşitli ilişkiler kurarak, günlük yaşamda gerçekleşen durumları analiz etmeleri ve çözüm üretebilmeleri, "coğrafya algıları" ile ilgilidir.

Bu araştırma kapsamında ele alınan ve geleceğin coğrafya eğitimcileri olarak eğitim ve öğretime devam eden CÖA'nın, coğrafya algılarının gelişimine katkı sağlayacak çeşitli uygulamaların yapılması gerekmektedir. Bunlar;

- Coğrafya gibi "temasının" en az %50'sini doğal ortamdan alan bir disiplinin kapalı mekânlarda öğrenilmesi oldukça güçtür. Dolayısıyla, coğrafya derslerinin, özellikle arazi çalışmalarının, gezi ve gözlem uygulamaları ile desteklenmesi gerekmektedir (Özgen, 2011b). Çünkü, coğrafi araştırmaların laboratuvarı coğrafi mekânın bizzat kendisidir (Garipağaoğlu, 2001).
- Coğrafya derslerinin, aktüel konularla ilişkilendirilerek işlenmesi, öğrencilerin derse yönelik ilgi ve başarılarını, dolayısıyla coğrafya algılarının gelişimine yardımcı olacaktır.

- Öğrencilerin Coğrafya derslerine, aktif bir şekilde katılmaları durumunda (yapılandırmacı eğitim), var olan coğrafi bilgiyi veya konuyu ezberleyerek değil, kendi algısal unsurlarıyla (duyuşsal ve bilişsel) öğrenecekleri için daha başarılı ve farklı coğrafya algısına sahip olabileceklerdir.
- Coğrafya eğitiminde, CBS gibi gelişmiş araç ve gereçlerin kullanılması, öğrencilerin yerel ve küresel ölçekli konular hakkında çeşitli bilgi ve becerilerinin gelişimine katkılar sağlayacağı, buna bağlı olarak da küresel veya ulusal ölçekli politik gelişmelerin coğrafya bilimi ile olan ilişkisini fark ederek, zengin bir coğrafya algısına sahip olmaları kaçınılmaz olacaktır.

KAYNAKÇA (REFERENCES)

1. Acheson, G., (2003). Teaching the tool of the trade: An exploration of teachers' beliefs, knowledge, and practices about maps. [Online]:<http://repository.tamu.edu/bitstream/handle/1969/421/etd-tamu-2003C-GEOG-Acheson.pdf?sequence=> adresinden 12 Ocak 2011 tarihinde indirilmiştir.
2. Ağaçyetiştiren, K., (2008). Algı nedir? [Online]: <http://hasat.org/forum/Algidaşsecicilik-k45319.html> adresinden 07 Ocak 2011 tarihinde indirilmiştir.
3. Al Nofli, M.A., (2010). Students' Perceptions about Geography: A Study of Basic Education School Students in Oman. European Journal of Social Sciences. Volume 16 (1)
4. Aliağaoğlu, A., (2002). Davranışsal Coğrafyaya Bir Örnek: Öğrenci Merkezli Balıkesir Şehri İmajı. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17 (1), 17- 44
5. Atalay, İ., (1994). Genel Fiziki Coğrafya. İzmir. Ege Üniversitesi Basımevi.
6. Bennetts, T., (2005). Progression in geographical understanding. International Research in Geographical and Environmental Education, 14 (2), 112-132.
7. Binbaşoğlu, C. ve Binbaşoğlu, E., (1992). Endüstri Psikolojisi, Ankara. Kadioğlu Matbaası
8. Büyükoztürk, Ş., (2003). Veri Analizi El Kitabı (Üçüncü Baskı). Ankara, Pegem Yayıncılık
9. Catling, S., (2001). English primary school children's definitions of geography. Retrieved 15 April 2010 from <http://cs3.brookes.ac.uk/schools/education/rescon/epsdog.pdf>
10. Cüceloğlu, D., (1992). İnsan ve Davranışı. Ankara, Remzi Kitabevi,
11. Dear, P., (2005). Uzay, Devrim ve Bilim. (Ed.: David N. Livingstone ve Charles W. J. Withers; Coğrafya ve Devrim, 2005), Çeviren: Dilek Cenkçiler: 2010. Yapı Kredi Yayınları, No: 3030, İstanbul
12. Doğanay, H., (1994). Türkiye Beşeri Coğrafyası. Ankara, Gazi Büro Kitabevi
13. Downs, R.M. and Stea, D., (1973). Image and Environment: Cognitive Mapping and Spatial Behavior. Chicago, Aldine
14. Erdal, İ.T., (2006). Gestalt Kuramının Grafik Tasarımına Etkilerinin İncelenmesi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. Kocaeli
15. Garipağaoğlu, N., (2001). Gezi Gözlem metodunun Coğrafya Eğitimi ve Öğretimindeki Yeri, Marmara Coğrafya Dergisi, cilt:2(3), s:13-30

16. Hopwood, N., (2004). Pupils' conceptions of geography: Towards an improved understanding. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 13 (4), 348-361.
17. İzbırak, R., (1964). *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*. Ankara, Doğu Matbaacılık
18. Karabağ, S., (2006). *Mekanın Siyasallaşması (İkinci Baskı)*. Ankara, Gazi Kitabevi
19. Lacoste, Y., (1976). *Coğrafya Savaşmak İçindir (Çev. A. Arayıcı, 1998)*. İstanbul, Özne Yayınları Araştırma Dizisi. No: 6
20. Livingstone ve Withers, (2005). *Coğrafya ve Devrim Üzerine*. (Ed.: David N. Livingstone ve Charles W. J. Withers; *Coğrafya ve Devrim*, 2005), Çeviren: Dilek Cenkçiler: 2010. Yapı Kredi Yayınları, No: 3030, İstanbul
21. Mayhew, R.J., (2005). *Coğrafya'nın İngiliz Devrimler*. (Ed.: David N. Livingstone ve Charles W. J. Withers; *Coğrafya ve Devrim*, 2005), Çeviren: Dilek Cenkçiler: 2010. Yapı Kredi Yayınları, No: 3030, İstanbul
22. Nalbant, A., (1997). *Üniter Devlet- Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
23. Özçağlar, A., (2003). *Coğrafyaya Giriş (3. Baskı)*. Ankara, Hilmi Usta Matbaacılık
24. Özdağ, M., (2001). *Türkiye ve Türk Dünyası Jeopolitiği Üzerine, Avrasya- Bir Vakfı*, Asam Yayınları No: 22, Ankara
25. Özey, R., (1999). *Dünya Platformunda Türk Dünyası*. Aktif Yayınevi, İstanbul
26. Özgen, N., (2011a). *Coğrafya Bilimi ve temel Kavramları (Editör: C. Şahin): Genel Coğrafya*. Ankara, Gazi Eğitim ve Yayıncılık
27. Özgen, N., (2011b). *Fiziki Coğrafya dersi Öğretim Metoduna Farklı Bir Yaklaşım: Gezi- Gözlem Destekli Öğretim*. Marmara Coğrafya Dergisi. Sayı: 23, s 373- 388
28. Özgüç, N. ve Tümertekin, E., (2000). *Coğrafya -Geçmiş Karamlar ve Coğrafyacılar*. İstanbul, Çantay Kitabevi
29. Özgüven, İ.E., (1999). *Psikolojik Testler*. Ankara, PDREM Yayınları
30. Öztürk, M. ve Alkış, S. , (2009). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Coğrafya ile ilgili Algılamaları*. *İlköğretim Online*, 8(3),782-797. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>
31. Reinfried, S., (2004) *Do curriculum reforms affect classroom teaching in geography? The case study of Switzerland*. *International Research in Geographical and Environmental Education*,13(3),239-250
32. Şahin, C., (1998). *Coğrafya'ya Giriş*. Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık
33. TDK, (Türk Dil Kurumu). [Online]: <http://tdkterim.gov.tr/bts/adresinden> 14 Ocak 2011 tarihinde indirilmiştir.
34. Tunçel, H., (2002). *Türk Öğrencilerin Zihin Haritalarında İslam Ülkeleri*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 12 (2), 83-103
35. Turoğlu, H., (2003). *Coğrafyacı ve Coğrafya Eğitimi*. *Türk Coğrafya Kurumu. Coğrafya Kurultayı Bildiriler içinde (52-58)*. Ankara, Gazi Kitabevi
36. Tümertekin, E., (1990). *Çağdaş Coğrafi Düşüncenin Oluşumu ve Paul Vidal dela Blache*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 3603
37. Tümertekin, E. ve Özgüç, N., (1998). *Beşeri Coğrafya*, Çantay Kitabevi, İstanbul
38. Walshe, N., (2007). *Understanding Teachers' Conceptualisations of Geography*. *International Research in Geographical and Environmental Education*. 16 (2), 97 - 119

39. Winter, C., (2009). Places, spaces, holes for knowing and writing the earth: the geography curriculum and Derrida's Khora. Ethics and Education. 4 (1), 57- 68
40. Yavuz, R., (2011). Duyum ve Algı.
[Online]:<http://www.ctf.edu.tr/anabilimdallari/pdf/375/Idrak.pdf> idrak nedir Ruhi yavuz pdf adresinden 20 Mayıs 2011 tarihinde indirilmiştir.

EK (ADDITIONAL)

COĞRAFYA ALGI ÖLÇEĞİ MATRİSLERİ

- **Faktör 1:**
 - Coğrafya doğal alanları tasvir eden bir bilimdir.
 - Coğrafya çevre sorunlarını analiz eder.
 - Coğrafya, doğal ve beşeri afetleri inceleyen bir bilimdir.
 - Coğrafya, insan- doğal ortam etkileşimini inceleyen bilimdir.
 - Coğrafya bilimden ziyade, bilimler topluluğudur.
 - Coğrafya insanların yaşam alanlarının belirlenmesinde etkili olan en önemli bilimdir.
 - Coğrafya, her zaman tarihi olaylara yön veren bir bilim olmuştur.
 - Coğrafya yeryüzü şekillerini analiz eden bir bilimdir.
- **Faktör 2:**
 - Coğrafya "dünyaya hükmetme" bilgisidir.
 - Coğrafya yönetenlerin "mekânsal analiz" kabiliyetidir.
 - Coğrafya herhangi bir bölgenin jeopolitik ve jeo stratejik uygulama alanıdır.
 - Milletlerin kaderini coğrafya belirler.
 - Coğrafya askeri güçlerin hâkimiyet alanı demektir.
 - Coğrafya yerküredeki yaşamın bir diğer adıdır.
 - Coğrafya yerkürenin politik analizi demektir.
- **Faktör 3:**
 - Coğrafya denilince "farklı kültürler ve farklı halklar" aklıma gelmektedir.
 - Coğrafya; çeşitli dil ve dinlere sahip zengin bir ülke olduğumuzu göstermektedir.
 - Coğrafya kültürel turizm zenginliğimizi kapsamaktadır.
- **Faktör 4:**
 - Coğrafya, komşu ülkelerin ülkemiz üzerindeki kötü emellerini bana hatırlatmaktadır.
 - Coğrafya tek dil ve tek dine sahip bir ülke olduğumuzu bana hatırlatmaktadır.
 - Coğrafya tek dil ve tek din alanı demektir.
 - Coğrafya ülkemizin bulunduğu coğrafi konumun zorluğudur.